

Americký skladatel **John Cage** (1912-1992) patřil k osobnostem, které významně poznamenaly vývoj hudby dvacátého století. Svým vlivem zasáhl i ostatní druhy umění (tanec, divadlo, poezie, výtvarné umění, film), kde jeho podněty došly poměrně širokého uplatnění. Pro jeho tvorbu je charakteristický radikální rozchod s evropskou hudební tradicí i s do té doby běžným chápáním umění. Po počátečních experimentech s hledáním nových zvuků, dospívá kolem roku 1950 k osobitě konceptu hudby usilující o překlenutí propasti mezi Uměním a Živodem. Zdůrazňuje roli pozornosti v percepci umění a upozorňuje na fakt, že i ticho je stále plné zvuků (kterých si běžně nevšímáme). V souladu s učením středověkého mystika Mistra Eckharta, se snaží v kompozici dosáhnout co největší otevřenosti „ke všemu, co se stane“. Používal k tomu poměrně důmyslné prostředky, mezi které patřil i náhodný výběr z předem připravených možností. Svými názory, shrnutými v knize *Silence* (1961) ovlivnil duchovní klima doby a pomohl mnoha jiným umělcům nalézt nové cesty (odlišné od své vlastní).

Přestože se Cage stavěl k tradici v zásadě odmítavě, měl i on svoje vzory, ke kterým vzhlížel a na které se po celý život odvolával. Jedním z nich byl francouzský skladatel Erik Satie (1866-1925), u kterého obdivoval originalitu myšlenek a pokoru (jako skladatele stavěl Satieho nad Beethovena, kterému vytýkal přílišnou manipulativnost s emocemi posluchačů). Druhým byl americký filosof Henry David Thoreau (1817-1862), jehož politické názory o občanské neposlušnosti (které byly předlohou pro Gándího i Martina Luthera Kinga) a pečlivě popisovaná pozorování přírody, včetně jejích zvuků („Zvuky jsou bubliny na hladině ticha.“), byly pro Cage celoživotní inspirací.

Monumentální dvoudílná sbírka devadesáti „sól pro hlas“ z roku 1970 nazvaná *Song Books* (Zpěvníky) nese motto „Spojujeme Satieho s Thoreauem“ a bohatě čerpá z obou těchto zdrojů: některé melodie jsou odvozeny ze Satieho, stejně tak od něj pochází i všechny francouzské texty; Thoreauův výrok „Nejlepší vláda je žádná vláda“ (The best government is no government at all) je zde rovněž několikrát použit jako text, ale i některé melodické linie vznikly přenesením cest z mapy Concordu (ve státě Massachusetts, kde Thoreau žil) nebo z jeho portrétu. Toto dílo představuje velmi volnou kolekci, jejíž jednotlivé části je možno mezi sebou libovolně kombinovat a překrývat, vynechávat či realizovat jen jejich úryvky v trvání, které si stanovují interpreti sami. Pro každé provedení se tedy musí připravit nová verze v závislosti na počtu zúčastněných interpretů a jejich možnostech.

Jednotlivá čísla sbírky jsou rozdělena do čtyř skupin: „píseň“, „píseň s elektronikou“, „divadelní akce“ a „divadelní akce s elektronikou“. Elektronika zde značí použití mikrofону a jinak není konkrétně specifikována (až na několik výjimek jako „nahrávka praskajícího ohně“ atp.), což umožňuje použití prostředků, jež nebyly v době vzniku skladby známy. „Divadelní akce“ pak představuje provedení činností, které si interpret vybere sám, ale které jsou pak podřízeny stanovené struktuře.

Realizace této skladby je vždy velkým dobrodružstvím. Míra svobody poskytnutá interpretům je zde nebývalá, až zarážející, musí však být z jejich strany vyvážena nutnou sebekázní. A v ní je také klíč k pochopení Cageovy tvorby: jakmile jednou začnete na přípravě jeho hudby soustředěně pracovat, vede vás to k hlubšímu poznání sebe sama - jste nuceni začít měnit svoje poslechové i estetické návyky a přijímat věci jaké jsou. Jestliže pak na těchto principech spolupracujete s ostatními, musíte přijmout i lidi jací jsou. Cage vždy požadoval, aby jeho interpreti „byli sami sebou“ (na rozdíl od klasického pojetí interpretace, které zná pouze převleky a masky). Jeho hudba nás má „probudit k životu, který právě žijeme“. V konfrontaci s ní si můžeme uvědomit, jak silně jsme ovládnuti předsudky a výhradami k ostatním, že svůj život trávíme v jakémsi do sebe uzavřeném snu.

Jaroslav Šťastný

